

Michał Poszwa

Uniwersytet Ekonomiczny we Wrocławiu

e-mail: michal.poszwa@ue.wroc.pl

PLANOWANIE KOSZTÓW UZYSKANIA PRZYCHODÓW

PLANNING OF THE TAX COSTS

DOI: 10.15611/pn.2017.472.31

JEL Classification: K34, M40

Streszczenie: Celem artykułu jest identyfikacja oraz analiza możliwości planowania kosztów uzyskania przychodów oraz wskazanie uwarunkowań i sposobów ich zastosowania. Podatnicy mogą w pewnym zakresie wpływać na wysokość podatku dochodowego od wyniku działalności. Polega to głównie na kształtowaniu dochodu podatkowego, w szczególności poprzez wpływanie na koszty uzyskania przychodów. W opracowaniu zastosowano metodę analizy ustaw o podatku dochodowym od osób fizycznych i prawnych w zakresie dotyczącym opodatkowania zysku przedsiębiorstwa. Efektem zaprezentowanych dociekań jest wskazanie obszarów planowania kosztów uzyskania przychodów, a także korzyści możliwych do osiągnięcia przez podatnika. Koszty uzyskania przychodów, które są potrącane w danym okresie rozliczeniowym od przychodów, zależą zarówno od działań w sferze realnej i finansowej, jak i od zastosowanych procedur rozliczeniowych. Zaplanowane i zrealizowane sposoby prowadzenia działalności i dokonywania rozliczeń kosztów pozwolą na zmniejszenie wysokości podatku oraz na ograniczenie ryzyka podatkowego.

Słowa kluczowe: koszty uzyskania przychodów, planowanie kosztów, zarządzanie podatkami.

Summary: The purpose of this article is to identify and analyze the possibilities of planning the costs of revenue generation and to determine the conditions and ways of applying them. Taxpayers may, to a certain extent, influence the amount of income tax on the result of operations. This mainly involves the generation of tax revenue, in particular by influencing revenue costs. The study used the method of analysis of the laws on personal and legal income tax in the scope of corporate taxation. The effect of the presented research is to indicate the areas of the planning of the costs of obtaining revenue, as well as the conditions and benefits that the taxpayer can achieve. The level of cost of revenue that is deducted in a given accounting period from revenues depends on both the real and financial real estate operations as well as on the settlement procedures applied. Planned and implemented ways of doing business and making the settlement of costs will reduce the amount of tax and reduce the tax risk.

Keywords: tax deductible revenues, costs planning, tax management.

1. Wstęp

Podatek dochodowy obciążający wynik finansowy niewątpliwie negatywnie wpływa na działalność przedsiębiorstwa. Zmniejszenie wyniku pozostającego w dyspozycji właścicieli i ograniczenie płynności finansowej to przejawy niekorzystnego i bezpośredniego wpływu podatku na sytuację finansową. Wpływ pośredni polega na występowaniu ryzyka spowodowanego istnieniem podatku czy też na możliwym osłabieniu pozycji konkurencyjnej podatnika, co w efekcie pogarsza sytuację finansową oraz potencjalnie wpływa na ciągłość działalności. Negatywne oddziaływanie podatku dochodowego może być ignorowane przez zarządzających bądź też uwzględniane w procesie zarządzania. Pomijanie konsekwencji podatkowych może być uzasadniane na przykład niewielką, z punktu widzenia celów finansowych podatnika, skalą obciążenia lub przekonaniem, że wpływ podatku jest jednakowy na wszystkich podatników i nie zmienia pozycji jednostki względem innych. Podejście takie nie jest właściwe, ponieważ pomija fakt, że decydenci mają pewien wpływ na obciążenie podatkowe, przez co mogą pozytywnie wpływać na rentowność, płynność oraz konkurencyjność przedsiębiorstwa.

Celem zarządzania powinno być zatem ograniczanie negatywnego wpływu podatku dochodowego na działalność przedsiębiorstwa. Decyzje podatnika dotyczące minimalizacji ciężaru podatkowego mogą mieć dwojaki charakter. Po pierwsze, należy wyodrębnić takie, które wpływają wyłącznie na wysokość podatku (np. wybór sposobu rozliczania zaliczek). Po drugie, należy wskazać decyzje dotyczące różnych obszarów działalności, które mają różne konsekwencje, w tym podatkowe (np. wybór sposobu finansowania). Decyzje te mogą być modyfikowane i nakierowane na osiągnięcie korzystnych skutków podatkowych [Jamroży, Kudert 2013]. Tak więc podatnik wpływa na wysokość obciążenia poprzez wybór sposobu rozliczenia w ramach procedury podatkowej oraz poprzez wybór sposobu realizacji operacji gospodarczych w różnych obszarach działalności.

Minimalizacja obciążenia wynikającego z podatku dochodowego polega na wykorzystywaniu podatkowych praw wyboru dotyczących formy opodatkowania, procedur rozliczeniowych, wysokości stawek, skali odliczeń i kształtowania podstawy obliczenia podatku. Szczególnym obszarem oddziaływania jest dochód podatkowy. Podatnik może bowiem, do pewnego stopnia, wpływać na wysokość oraz moment ujmowania w rachunku podatkowym właściwych przychodów oraz kosztów uzyskania przychodów. Skuteczność posunięć podatnika zależy od tego, czy będzie on działał reaktywnie, czy też będzie przewidywał konsekwencje podatkowe i na tej podstawie planował realizację i ujęcie w księgach przychodów podatkowych i kosztów ich uzyskania.

Istotnym obszarem wpływu podatnika na wysokość obciążenia podatkiem dochodowym są koszty uzyskania przychodów. Podatnik może decydować o zakresie kosztów ujmowanych w rachunku podatkowym oraz o okresie, w którym koszty zostaną potrącone od przychodów podatkowych. Zastosowanie podatkowych praw

wyboru dotyczących kosztów wymaga jednak uwzględnienia czynników o charakterze podatkowym (np. skala przychodów), jak i niepodatkowym (np. dążenie do wykazania zdolności kredytowej). Skuteczna minimalizacja obciążenia z tytułu podatku dochodowego wymaga zaplanowania kosztów uzyskania przychodów.

Celem artykułu jest identyfikacja i analiza możliwości planowania kosztów uzyskania przychodów oraz wskazanie obszarów i sposobów planowania kosztów w rachunku dochodu podatkowego. Przedmiotem analizy są regulacje podatku dochodowego od osób fizycznych [Ustawa z 26 lipca 1991] i podatku dochodowego od osób prawnych [Ustawa z 15 lutego 1992].

2. Koszty uzyskania przychodów jako przedmiot planowania

Koszty uzyskania przychodów są ustalane w ramach procedury rachunkowej uwarunkowanej dwoma czynnikami – legalnością postępowania oraz przebiegiem procesów gospodarczych. Z analizy charakteru oraz treści przepisów podatkowych wynikają możliwości kształtowania kosztów uzyskania przychodów w ujęciu perspektywnym. Możliwości te wynikają również ze złożoności procesów gospodarczych, które mogą być modelowane i różnie odzwierciedlane w księgach.

Przed wszystkim rachunek kosztów uzyskania przychodów prowadzony jest zgodnie z przepisami podatkowymi. Cechą regulacji podatkowych, w tym dotyczących kosztów, jest to, że pewne kwestie są regulowane w sposób kategoryczny (np. karne odsetki nie są kosztem uzyskania przychodów), a więc bez możliwości wyboru sposobu postępowania, a inne w sposób elastyczny. Elastyczność wynika z faktu braku szczegółowych regulacji (np. dotyczących metod kalkulacji) oraz regulacji parametrycznych (np. dotyczących tempa amortyzacji). Możliwości wyboru wynikające z elastycznych regulacji są wyrażone bezpośrednio w treści przepisów lub wynikają pośrednio z ich interpretacji.

Koszty uzyskania przychodów powinny być ujmowane w rachunku podatkowym również z uwzględnieniem rzeczywistego przebiegu procesów gospodarczych [Marciniuk (red.) 2016]. Należy jednak brać pod uwagę kategoryczne ograniczenia określone w przepisach (np. minimalny okres amortyzacji podatkowej, który może nie uwzględnić faktycznie szybszej utraty wartości). Przebieg operacji gospodarczych może być jednak różnie odzwierciedlany w księgach, co może być wykorzystane przez podatnika do przyjęcia takich rozwiązań [Michalczyk 2013], które pozwolą na uzyskanie korzyści podatkowych.

Punktem wyjścia do planowania kosztów uzyskania przychodów są zasady ich ustalania wynikające z przepisów. W przepisach podatkowych reguluje się zakres kosztów oraz zasady ich potrącania w rachunku podatkowym. Celem rachunku podatkowego jest ustalenie, jakie koszty i w jakiej wysokości są za dany okres rozliczeniowy potrącalne od przychodów.

W pierwszej kolejności ustala się, które koszty są kosztami uzyskania przychodów. Zgodnie z przepisami do kosztów tych zalicza się takie, które spełniają

określone warunki: zostały faktycznie poniesione, co wynika z otrzymanych faktur lub innych dowodów, są ujęte w księgach (zaksięgowane), służą realizacji celów działalności (uzyskiwaniu przychodów albo zachowaniu lub zabezpieczeniu źródła przychodów) i jednocześnie nie zostały wyłączone z rachunku podatkowego.

W kolejnym kroku ustala się okres rozliczeniowy (tzw. moment potrącenia), w którym koszty uzyskania przychodów powinny pomniejszać dochód podatkowy. Kluczowe znaczenie ma tutaj rozróżnienie momentu poniesienia i momentu potrącenia kosztu. Potrącalne są bowiem tylko te koszty, które zostały poniesione. W rachunku prospektywnym należy zatem wyodrębnić okres, w którym planowane jest poniesienie kosztu, oraz okres jego potrącenia. Zatem za dzień poniesienia kosztu uzyskania przychodów uważa się dzień ujęcia kosztu w księgach podatkowych z wyjątkiem rezerw na koszty oraz rozliczeń międzyokresowych biernych. Koszty uznaje się za poniesione według zasady memoriału, ale w określonych przypadkach według zasady kasowej (np. koszty wynagrodzeń).

Zgodnie z ogólną regułą koszty uzyskania przychodów są potrącalne w okresie ich poniesienia. Jednak część kosztów ponoszonych w ramach działalności gospodarczej jest potrącana zgodnie z zasadą współmierności, której zakres stosowania zależy od formy ewidencji. W przypadku prowadzenia podatkowej księgi przychodów i rozchodów koszty poniesione w ciągu roku są potrącane w okresie ich poniesienia. Przy ustalaniu dochodu za rok podatkowy koszty uzyskania przychodów są korygowane o zmianę wartości zapasów ujętych w spisie z natury na początek i na koniec roku. Uwzględnienie salda zapasów oznacza przypisanie kosztów do roku, którego dotyczą. Ten sposób ustalania kosztów potrącalnych powinien być uwzględniony w planowaniu kosztów uzyskania przychodów.

W przypadku stosowania przez podatnika ksiąg rachunkowych koszty potrącalne w rachunku podatkowym ustala się na bieżąco z uwzględnieniem zasady współmierności. W kosztach uzyskania przychodów należy wyodrębnić koszty bezpośrednio związane z przychodami, które są potrącane w okresie uzyskania odpowiednich przychodów, oraz koszty pośrednio związane z przychodami, które są potrącane w dacie ich poniesienia. Jednak koszty pośrednio związane z przychodami poniesione z góry i dotyczące okresu ponad jeden rok podatkowy są potrącalne w okresie, którego dotyczą. Dla planowania kosztów uzyskania przychodów istotne jest zatem rozróżnienie kosztów bezpośrednio i pośrednio związanych z przychodami, gdyż ma to decydujące znaczenie dla ustalenia kosztów obciążających dochód podatkowy w danym okresie. Wysokość kosztów potrącalnych w danym okresie zależy nie tylko od realizowanych operacji gospodarczych, ale również od ich kwalifikowania do określonej grupy w rachunku podatkowym.

Regulacje dotyczące ustalania kosztów uzyskania przychodów w połączeniu z naturą kosztów pozwalają na ich planowanie. Podatnik ma wpływ na zakres kosztów uwzględnianych w rachunku podatkowym oraz na moment ich ujęcia. Konieczne jest przy tym określenie celów planowania oraz korzyści, jakie mogą być osiągnięte przez podatnika.

3. Istota i cele planowania kosztów uzyskania przychodów

W zarządzaniu przedsiębiorstwem istotne jest przewidywanie konsekwencji podatkowych zamierzonych i prowadzonych operacji gospodarczych. Znając mechanizm rozliczenia, podatnik powinien, w miarę możliwości, wpływać na wysokość dochodu, a przez to na wysokość podatku dochodowego. Odbywa się to między innymi poprzez oddziaływanie na przyszłe koszty (por. [Nowak, Wierziński 2010]). Planowanie kosztów uzyskania przychodów polega na określeniu kwoty kosztów, które będą potrącalne w rachunku dochodu podatkowego w przyszłych okresach rozliczeniowych. Podatnik ma do wyboru dwa sposoby postępowania – przyjęcie skutków podatkowych prowadzonych działań w momencie ich realizacji lub przewidywanie konsekwencji podatkowych i ich akceptację lub korygowanie na etapie wcześniejszym. Planowanie pozwala na ustalenie zakresu kosztów, które będą zaliczone do kosztów uzyskania przychodów, oraz momentu ich uznania (potrącenia) w rachunku podatkowym.

Planowanie kosztów uzyskania przychodów jest narzędziem analitycznym, które może być stosowane w dążeniu do realizacji celów podatkowych i niepodatkowych. Przykładowo u podatników prowadzących podatkową księgę przychodów i rozchodów sterowanie, za pomocą kosztów, wysokością dochodu podatkowego, może mieć na celu uzyskanie korzystnego obrazu sytuacji finansowej (np. dla oceny zdolności kredytowej).

Podstawowym celem planowania kosztów jest jednak minimalizacja ciężaru podatkowego, na który składają się wydatki podatkowe oraz ryzyko podatkowe [Poszwa 2007]. Planowanie kosztów uzyskania przychodów pozwala na zmniejszenie wysokości płaconego podatku dochodowego oraz ograniczenie ryzyka podatkowego. Znaczenie planowania kosztów dla minimalizacji podatku dochodowego polega na możliwości sterowania wysokością dochodu poprzez wpływanie na koszty. W ramach planowania określa się zakres kosztów uzyskania przychodów, które będą uwzględnione w rachunku, oraz wysokość kosztów przypisanych do okresów rozliczeniowych. Poprzez planowanie podatnik może dostosować poziom kosztów uzyskania do przychodów podatkowych lub dostosować przychody do planowanych kosztów.

Planowanie zakresu kosztów, które mogą być zakwalifikowane jako koszty uzyskania przychodów, pozwala na ograniczenie ryzyka kwestionowania kosztów przez organ podatkowy. Zaplanowanie momentu uznania kosztów w rachunku podatkowym pozwala również na ograniczenie ryzyka nieefektywnego wykorzystania odliczeń podatkowych ze względu na zbyt niski dochód.

Korzyści z planowania kosztów uzyskania przychodów polegają na ostatecznym lub czasowym zmniejszeniu wysokości dochodu, a przez to zmniejszeniu podatku i/lub odroczeniu momentu jego zapłaty. Z kolei czasowe zwiększenie dochodu pozwala na dyskontowanie korzyści z tych odliczeń podatkowych, które nie mogą być

przesunięte na przyszłość. Uzyskanie korzyści następuje w wyniku zaplanowania kosztów uzyskania przychodów w odpowiednich obszarach i przekrojach.

4. Planowanie zakresu kosztów uzyskania przychodów

Koszty uzyskania przychodów powinny być planowane przy uwzględnieniu kilku czynników, które wyznaczają obszary oddziaływania podatnika na koszty. Podstawowym wyznacznikiem sposobu planowania kosztów w rachunku podatkowym jest formalna procedura rachunku kosztów uzyskania przychodów. W ramach tej procedury ustala się najpierw zakres kosztów uzyskania przychodów, a następnie określa moment ich potrącenia w rachunku podatkowym. Realizacja tych działań jest elementem procedury rozliczenia podatku dochodowego. Kolejnym czynnikiem wpływającym na sposób planowania kosztów jest wyodrębnienie instrumentów wpływu na koszty. Są one stosowane w celu minimalizacji obciążenia podatkiem dochodowym. Do instrumentów tych zalicza się prawa wyboru dotyczące sposobu prowadzenia działalności oraz dotyczące sposobu rozliczania działalności. Istotne znaczenie może mieć również stosowanie strategii maksymalizacji kosztów podatkowych [Ickiewicz 2009], których ponoszenie uzasadniane jest realizacją korzyści dla właścicieli.

W rachunku dochodu podatkowego, prowadzonym w celu rozliczenia podatku, podstawowe znaczenie ma ustalenie zakresu kosztów uzyskania przychodów. Do kosztów uzyskania przychodów zalicza się te spośród ogółu kosztów (księgowych), które spełniają określone warunki (w szczególności celowość) i jednocześnie nie podlegają wyłączeniu. Dla planowania kosztów istotne znaczenie ma to, że zakwalifikowanie kosztu do kosztów uzyskania może być jednoznaczne (obiektywne, tzn. niebudzące wątpliwości) lub wynikające z oceny dokonanej przez podatnika (uznaniowe, tzn. potencjalnie możliwe do zakwestionowania przez organ podatkowy w wyniku dokonania innej oceny sytuacji faktycznej). Planowanie kosztów uzyskania przychodów polega zatem na określeniu, które spośród kosztów będą uwzględnione w rachunku podatkowym. Przy tym zasadne jest wyodrębnienie tych kosztów, które mogą być kwestionowane jako koszty uzyskania przychodów. Na tej podstawie możliwe będzie podjęcie działań zmniejszających prawdopodobieństwo realizacji tego ryzyka podatkowego (np. sprecyzowanie efektów i sposobu dokumentowania usług doradztwa) [Łukaszewicz-Obierska, Ziobrowski, Jędruszek 2013]. Zaplanowanie, jaka część ogółu kosztów działalności będzie uznana w rachunku podatkowym, pozwala na ustalenie efektywnego obciążenia podatkiem dochodowym wyników podatnika.

Planowanie zakresu kosztów uzyskania przychodów związane jest również z podejmowaniem działań zmierzających do minimalizacji wysokości podatku oraz ryzyka podatkowego. Cele działalności mogą być realizowane na różne sposoby, a różnice te dotyczą między innymi kosztów uwzględnianych w rachunku podatkowym. Na przykład finansowanie działalności spółki kapitałowej przez udziałowców

w formie kapitału obcego (pożyczki) zamiast kapitału własnego skutkuje określonymi konsekwencjami dotyczącymi zakresu kosztów finansowania obcego uznawanych w rachunku podatkowym. W zależności od skali finansowania pożyczką oraz zastosowanej metody uznawania kosztów mogą zaistnieć różne konsekwencje podatkowe: od pełnego uwzględnienia kosztów finansowania do ich zupełnego wyłączenia z rachunku podatkowego [Małecki, Mazurkiewicz 2016]. Zakres kosztów uzyskania przychodów jest więc skutkiem decyzji w sferze operacyjnej i finansowej, a jednocześnie decyzje te są podejmowane z uwzględnieniem kryterium kosztów uznawanych podatkowo.

Zakres kosztów ponoszonych w przedsiębiorstwie wynika przede wszystkim z celów i przedmiotu prowadzonej działalności. Dążenie do zapewnienia rentowności wymusza racjonalizację kosztów, które w rozliczeniu podatku dochodowego w większości są zaliczane do kosztów uzyskania przychodów, ale częściowo są wyłączone z rachunku podatkowego. Jednak część kosztów ponoszonych w przedsiębiorstwie nie wynika z ich gospodarczego uzasadnienia, ale wyłącznie z dążenia do uzyskania korzyści polegającej na zmniejszeniu podatku. Ich poniesienie oznacza korzyści dla właściciela, które zostałyby sfinansowane z zysku po opodatkowaniu. Te koszty, które są ponoszone głównie lub wyłącznie w celu osiągnięcia oszczędności podatkowej, mogą być również przedmiotem planowania. Na przykład możliwość uwzględniania w rachunku podatkowym kosztów eksploatacji samochodu osobowego w odpowiednio wysokim zakresie może skłonić podatnika do nabycia droższego modelu [Szłęczak-Matusiewicz 2013]. Bez uwzględnienia podatku koszty związane z nabyciem i utrzymaniem takiego samochodu byłyby nieracjonalnie wysokie. Planowanie pozwala na ustalenie i realizację warunków dla uzyskania korzyści. Warunkiem opłacalności realizacji strategii maksymalizacji kosztów uzyskania przychodów jest możliwość uwzględnienia tych kosztów w rachunku podatkowym poprzez wykazanie ich związku z prowadzoną działalnością. Ponadto wysokość tych kosztów musi być dostosowana do skali przychodów tak, aby możliwe było ich skuteczne potrącenie w rachunku dochodu.

Koszty zaliczone do kosztów uzyskania przychodów wpływają na dochód podatkowy w odpowiednim okresie rozliczeniowym. Podatnik może do pewnego stopnia wpływać na moment potrącenia kosztu, co może być przedmiotem planowania.

5. Planowanie momentu uznania kosztów w rachunku podatkowym

Przedmiotem planowania jest moment poniesienia kosztu uzyskania przychodu oraz moment jego potrącenia. W ostatecznym rachunku celem planowania jest ustalenie kosztów potrącalnych w danym okresie. Warunkiem potrącenia kosztu jest jego poniesienie w tym samym okresie lub w okresach wcześniejszych. W wyjątkowym przypadku koszt jest potrącany w roku poprzedzającym rok jego poniesienia.

Tak więc poniesienie kosztu nie jest równoznaczne z jego potrąceniem w tym samym okresie. Koszty poniesione, ale dotyczące przyszłych przychodów lub lat, są potrącane w przyszłości. Istotnymi czynnikami w planowaniu momentu uznania kosztów uzyskania przychodów są forma ksiąg podatkowych oraz sposób rozliczania zaliczek. Od rodzaju stosowanych ksiąg zależą reguły potrącania kosztów [Litwińczuk (red.) 2016]. Od sposobu rozliczania zaliczek zależy to, czy planowanie kosztów odbywa się jedynie w perspektywie rocznej i wieloletniej (w przypadku zaliczek ryczałtowych), czy też dodatkowo ewentualnie w perspektywie miesięcznej lub kwartalnej (w przypadku zaliczek od dochodu bieżącego). Koszty uzyskania przychodów powinny być planowane co najmniej na dany rok obrotowy z uwzględnieniem skutków danego ujęcia kosztów w kolejnych latach.

Moment poniesienia kosztu uzyskania przychodu ustalany jest z uwzględnieniem daty realizacji zdarzenia gospodarczego (w tym zapłaty), daty wystawienia dowodu dokumentującego koszt oraz sposobu rozliczenia kosztu. Planowanie momentu poniesienia polega zatem na planowaniu momentu obciążenia aktywów lub zwiększenia zobowiązań, a także daty wystawienia odpowiedniego dowodu oraz sposobu rozłożenia w czasie wartości aktywów zużywanych w długim okresie. Moment poniesienia kosztu wynika z prowadzonej działalności, ale może być przyspieszany bądź opóźniany dla uzyskania korzyści podatkowej. Plan dotyczący rozłożenia w czasie kosztu poniesionego z góry i wartości aktywów trwałych może być sporządzony po realizacji transakcji nabycia albo być skorelowany z datą nabycia.

Planowanie momentu poniesienia kosztu uzyskania przychodu oznacza planowanie sposobu prowadzenia działalności (wpływanie na termin realizacji zdarzenia gospodarczego) oraz planowanie sposobu rozliczania działalności (wpływanie na datę dokumentowania oraz na tempo rozliczenia). Na przykład, podatnik może planować datę nabycia maszyny produkcyjnej, datę przyjęcia jej do używania oraz rozłożenie w czasie odpisów amortyzacyjnych. Skoordinowanie sposobu (terminu) realizacji transakcji i sposobu rozliczenia pozwala na zwiększenie skuteczności i efektywności zarządzania wysokością podatku dochodowego. O momencie poniesienia niektórych kosztów decyduje termin płatności. Przedmiotem planowania może być, w przypadku kosztów uznawanych kasowo, termin zapłaty. Na przykład, podatnik może planować moment poniesienia kosztów z tytułu wynagrodzeń i składek ubezpieczeniowych, określając termin płatności.

W większości przypadków moment poniesienia kosztów uzyskania przychodu jest jednocześnie momentem ich potrącenia. Planowanie momentu poniesienia oznacza jednocześnie planowanie terminu potrącenia kosztu. Jeżeli termin potrącenia jest różny od jego poniesienia, podatnik powinien dodatkowo zaplanować sam moment potrącenia. Podatnicy prowadzący podatkową księgę przychodów i rozchodów powinni oddzielnie planować termin zakupu materiałów i towarów, które są potrącalne w tym roku, którego dotyczą. Koszty materiałów i towarów ujęte w spisie z natury na koniec roku zostały wprawdzie poniesione, ale będą potrącalne w następnym roku. Ich zakup (a więc poniesienie) przed końcem roku może po-

wodować, że przychody zostaną osiągnięte na początku następnego roku, a koszty będą mogły być potrącone dopiero na końcu tego roku. Przesunięcie momentu poniesienia na następny rok pozwoli na przyśpieszenie terminu ich potrącenia.

U podatników stosujących księgi rachunkowe planowanie momentu potrącenia kosztu powinno uwzględniać wyodrębnienie kosztów bezpośrednio i pośrednio związanych z przychodami. Koszty bezpośrednio związane z przychodami są potrącane w okresie uzyskania odpowiednich przychodów. Potrącenie tych kosztów następuje w okresie ich poniesienia albo w okresach przyszłych. Samo poniesienie kosztu (np. wypłata wynagrodzeń dla pracowników produkcyjnych) nie powoduje, że koszty te zostaną uwzględnione w rachunku dochodu podatkowego. Potrącenie kosztów nastąpi bowiem w okresie sprzedaży wyrobów. Odrębnym problemem jest planowanie kosztów bezpośrednio związanych z przychodami, które zostały poniesione po zakończeniu roku, którego dotyczą. Potrącenie tych kosztów, w zależności od terminu ich poniesienia, może nastąpić w roku, którego dotyczą (a więc w roku poprzednim), albo w roku ich poniesienia. Sterując momentem poniesienia, podatnik wpływa na termin potrącenia kosztu, a więc na wysokość wykazywanego dochodu lub straty podatkowej.

Planowanie i realizacja momentu uznania, a więc ostatecznie potrącenia kosztów uzyskania przychodów, może mieć konsekwencje zarówno w ramach danego roku podatkowego, jak i długoterminowo. Jeżeli podatnik osiąga odpowiednio wysokie przychody, to powinien dążyć do przyśpieszania momentu potrącenia kosztów, a przy relatywnie niskich przychodach i/lub wysokich odliczeniach podatkowych, powinien dążyć do opóźniania potrącenia kosztów uzyskania przychodów.

6. Zakończenie

Planowanie kosztów uzyskania przychodów jest niezbędnym narzędziem zarządzania podatkiem dochodowym, którego celem jest minimalizacja wysokości podatku oraz ograniczanie ryzyka podatkowego. Szczególne znaczenie planowania kosztów polega na tym, że są one elementem rachunku podatkowego, na który podatnik ma potencjalnie największy wpływ. Skuteczne i efektywne wykorzystanie możliwości kształtowania kosztów uzyskania przychodów wymaga jednak ich planowania.

Efektem planowania jest ustalenie wysokości kosztów uzyskania przychodów, które powinny być potrącone w danym okresie w rachunku dochodu podatkowego. Minimalna wartość kosztów potrącalnych wynika z realizowanej działalności operacyjnej i finansowej. Maksymalna kwota kosztów potrącanych efektywnie (zmniejszających wysokość podatku) determinowana jest wysokością przychodów, a także skalą odliczeń od dochodu i od podatku. Planując koszty uzyskania przychodów, podatnik powinien uwzględniać nie tylko korzyści podatkowe, ale również ewentualne konsekwencje pozapodatkowe wynikające z wykazywania wyższych lub niższych kosztów uzyskania przychodów.

Literatura

- Ickiewicz J., 2009, *Obciążenia fiskalne przedsiębiorstw*, PWE, Warszawa.
- Jamroży M., Kudert S., 2013, *Optymalizacja opodatkowania dochodów przedsiębiorców*, Wolters Kluwer, Warszawa.
- Litwińczuk H. (red.), 2016, *Opodatkowanie spółek*, Wolters Kluwer, Warszawa.
- Łukaszewicz-Obierska A., Ziobrowski J., Jędruszek O., 2013, *Zarządzanie ryzykiem podatkowym*, Wolters Kluwer, Warszawa.
- Małecki P., Mazurkiewicz M., 2016, *CIT. Podatki i rachunkowość. Komentarz*, Wolters Kluwer, Warszawa.
- Marciniuk J. (red.), 2016, *Podatek dochodowy od osób fizycznych. Komentarz*, C.H. Beck, Warszawa.
- Michalczyk L., 2013, *Rola inżynierii rachunkowości w kształtowaniu wyników finansowych przedsiębiorstwa*, Wolters Kluwer, Warszawa.
- Nowak E., Wierzbński M., 2010, *Rachunek kosztów. Modele i zastosowania*, PWE, Warszawa.
- Poszwa M., 2007, *Zarządzanie podatkami w małej i średniej firmie*, C.H. Beck, Warszawa.
- Szłęzak-Matusiewicz J., 2013, *Zarządzanie podatkami osób fizycznych*, Wolters Kluwer, Warszawa.
- Ustawa z 26 lipca 1991 r. o podatku dochodowym od osób fizycznych, tj. Dz.U. z 2016, poz. 2032 ze zm.
- Ustawa z 15 lutego 1992 r. o podatku dochodowym od osób prawnych, tj. Dz.U. z 2016, poz. 1888 ze zm.